

ную службу по контракту (в первую очередь для младших офицеров), важное значение имеют показатели МПС, характеризующие заботу государства о внутренних войсках.

Выявление наиболее важных показателей МПС военнослужащих внутренних войск, оказывающих наиболее существенное влияние на качество выполнения возложенных на внутренние войска СБЗ, ставит перед органами военного управления и идеологического аппарата следующие задачи:

укрепление в воинских коллективах морально-психологического климата, корпоративного духа;

умелое и справедливое применение форм материального стимулирования;

повышение авторитета командиров (начальников) всех степеней;

профилактическая работа по предупреждению социальных конфликтов между различными категориями военнослужащих, и в первую очередь в звене «начальник – подчиненный»;

повышение мотивации военнослужащих, проходящих военную службу по контракту, к службе во внутренних войсках на длительную перспективу;

повышение психологической готовности к участию в действиях по обеспечению общественного порядка.

Решение данных задач наряду с принимаемыми государством мерами по социальной защите военнослужащих и членов их семей позволит значительно укрепить МПС подразделений внутренних войск.

УДК 34(09)

В.К. Мароз

ПРАВОВЫЙ АСПЕКТ ФУНКЦИОНАВАННЯ БЕЛАРУСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ МОВЫ

У гісторыі беларусаў і станаўленні іх дзяржаўнасці выключную ролю мела беларуская мова, якая ўжо ў Вялікім Княстве Літоўскім выконвала функцыі дзяржаўнай: «А писар земский маеть по-руску литерами и словы рускими все листы, выписы и позвы писати, а не иным языком и словы» (§ 1 раздз. 4 Статута ВКЛ 1588 г.).

Нацыянальна-дзяржаўнае адраджэнне беларусаў у XX ст. пачалося з аднаўлення літаратурна-пісьмовай формы беларускай мовы, забароненай для друку і пісьма ад 1840 да 1905 г. У пачатку XX ст. былі зроблены захады на кадыфікацыю правапісных і граматычных нормаў беларускай літаратурнай мовы: з выходам «Беларускай граматыкі для школ» (1918) Б.Тарашкевіча закончыўся перыяд стыхійнага арфаграфічнага развіцця. На працягу ўсяго XX ст. беларуская мова становіцца аб'ектам дзяржаўнай палітыкі і нарматыўнага рэгулявання. Значныя змены ў правапіс уносіліся пастановай СНК БССР «Аб зменах і спрашчэнні беларускага правапісу» (1933). Спецыяльная пастанова Савета Міністраў БССР «Аб удакладненні і частковых зменах існуючага беларускага правапісу» (1957) адлюстравала папраўкі і ўдакладненні, на аснове якіх быў выпрацаваны поўны звод афіцыйнага беларускага правапісу – «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (1959). На пачатку XXI ст. уведзены ў дзеянне закон Рэспублікі Беларусь «Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (2008).

Пад уплывам гістарычных абставін у XX ст. афіцыйны статус беларускай мовы змяняўся. Артыкулам 22 Канстытуцыі БССР 1927 г. для зносін паміж дзяржаўнымі, прафесійнымі і грамадскімі ўстановамі і арганізацыямі беларускай мове, як мове карэннага этнасу, надавалася функцыя пераважнай з чатырох рабочых моў – беларускай, рускай, польскай, яўрэйскай. У выніку ажыццяўлення палітыкі беларусізацыі на беларускай мове запрацаваў урад, грамадскія і навучальныя ўстановы, былі створаны беларускамоўныя падручнікі, тэрміналагічныя слоўнікі – беларуская мова становілася мовай справаводства, адукацыі, навукі, культуры. У перадавае дзесяцігоддзе XX ст. моўная палітыка беларусізацыі стала брутальна згортавацца, а беларуская мова выцясяняцца з дзяржаўных устаноў. З прыняццем СНК і ЦК ВКП (б) пастанова «Аб абавязковым вывучэнні рускай мовы ў школах нацыянальных рэспублік і абласцей» (1938) распачалася русіфікацыя адукацыйнай сферы. Асаблівасцю развіцця беларускай літаратурнай мовы ў другой палове XX ст. стала яе функцыянаванне ва ўмовах канкурэнцыі з рускай мовай – афіцыйнай мовай на ўсёй тэрыторыі СССР. Гэта вяло да звужвання камунікацыі на беларускай нацыянальнай мове ва ўсіх афіцыйных сферах БССР.

Дзяржаўны статус, нададзены беларускай мове законам «Аб мовах у Беларускай ССР», прынятым 26 студзеня 1990 г. на сесіі Вярхоўнага Савета БССР 11-га склікання, паспрыяў таму, што беларуская мова функцыянальна пашырылася на сферу афіцыйна-справавую, адукацыйную, сродкі масавай інфармацыі. У 90-х гг. XX ст. ва ўмовах суверэннай Рэспублікі Беларусь пачала стварацца адпаведная заканадаўчая база, якая юрыдычна вызначыла курс на адраджэнне нацыянальнай беларускай мовы. Дзяржаўны статус беларускай мовы атрымаў замацаванне ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь (1994).

Пасля далучэння рускай мовы ў дзяржаўным статусе да беларускай па выніках рэферэндумаў 1995 і 1996 гг. у Рэспубліцы Беларусь усталявалася агульнадзяржаўнае беларуска-рускае двухмоўе. Артыкул 17 Канстытуцыі набыў такое гучанне: «Дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы». У заканадаўчых актах канстытуцыйныя змены атрымалі форму абавязковага ўжывання абедзвюх моў – беларускай і рускай – ці права выбару адной з іх: у першым выпадку ў артыкулах выкарыстоўваецца злучнік «і», у другім – спалучэнне злучнікаў «і (або)».

Па меры назапашвання праблемных пытанняў у практыцы выкарыстання дзвюх моў узнікае патрэба прававога рэгулявання і ўнясення адпаведных паправак у заканадаўчыя дакументы. Так, па ініцыятыве Міністэрства адукацыі ў 2012 г. закон ад 26 студзеня 1990 г. «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь» у рэдакцыі закона ад 13 ліпеня 1998 г. зведаў шэраг змен і паправак.

«Артыкул 3. Права грамадзян карыстацца іх нацыянальнай мовай. Грамадзяне маюць права карыстацца іх нацыянальнай мовай і выбіраць мову зносін». У старой рэакцыі закона права карыстацца нацыянальнай мовай *гарантавалася*, а права *выбіраць мову зносін адсутнічала*.

«Артыкул 5. Гарантыі правоў грамадзян пры звароце ў дзяржаўныя органы і іншыя арганізацыі. Дзяржаўныя органы і іншыя арганізацыі павінны прымаць і разглядаць звароты, якія падаюцца грамадзянамі на беларускай або рускай мове. Адмова службовай асобы прыняць і разгледзець зварот грамадзяніна на беларускай або рускай мове са спасылкай на няведанне мовы звароту цягне за сабой адказнасць у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь. Адказ на зварот афармляецца на мове звароту».

У старой рэакцыі закона *гарантавалася права звароту на беларускай, рускай або іншай прымальнай для бакоў мове*. На службовую асобу ўскладалася адказнасць за адмову прыняць і разгледзець зварот грамадзяніна на *беларускай, рускай мове*. Спасылка на няведанне мовы звароту цягнула за сабой адказнасць у адпаведнасці з *дзеючым заканадаўствам*. Рашэнне ж па сутнасці звароту дазвалялася афармляць на *беларускай або рускай мове*.

«*Артыкул 10. Мова дакументаў аб статусе грамадзян Рэспублікі Беларусь*. Пашпарт грамадзяніна Рэспублікі Беларусь і службовы пашпарт грамадзяніна Рэспублікі Беларусь выконваюцца на беларускай, рускай і іншай мовах, а дакументы аб адукацыі, пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану – на беларускай і рускай мовах. Дакументы аб статусе грамадзян Рэспублікі Беларусь, не прадугледжаныя часткай першай гэтага артыкула, выконваюцца на беларускай і (або) рускай мовах, а пры неабходнасці і на іншай мове».

У старой рэакцыі закона афіцыйныя дакументы, якія сведчаць статус грамадзяніна, – пашпарт, працоўная кніжка, дакументы аб адукацыі, пасведчанні аб нараджэнні, шлюбе, а таксама дакументы аб смерці асобы – выконваліся на беларускай і (або) рускай мовах, а асобныя дакументы пры неабходнасці – на *беларускай (рускай) і іншай мовах*. Не ўказвалася мова дакументаў аб статусе грамадзян Рэспублікі Беларусь, не прадугледжаных ч. 1 арт. 10.

«*Артыкул 21. Права на атрыманне адукацыі на нацыянальнай мове*. Рэспубліка Беларусь гарантуе кожнаму жыхару неад'емнае права на атрыманне адукацыі на беларускай і (або) рускай мовах. Гэта права забяспечваецца сістэмай дашкольнай, агульнай сярэдняй, спецыяльнай адукацыі. Асобы, якія належаць да нацыянальных меншасцей, што пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, маюць права на атрыманне адукацыі на роднай мове ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Кіраўнікі і педагогічныя работнікі сістэмы адукацыі павінны валодаць беларускай і рускай мовамі».

У старой рэакцыі закона давалася права на *выхаванне* і атрыманне адукацыі на беларускай або рускай мове; права на *выхаванне* і атрыманне адукацыі на роднай мове давалася асобам *іншых нацыянальнасцей*; да валодання беларускай і рускай мовамі абавязваліся кіраўнікі і *іншыя супрацоўнікі сістэмы адукацыі*.

Сваім развіццём на працягу ХХ ст. беларуская мова даказала сваю жыццёвасць і запатрабаванасць: на ёй выдадзены шматлікія ўніверсальныя і галіновыя энцыклапедыі, створана багатая і самабытная мастацкая і публіцыстычная літаратура. У сучасным грамадстве беларуская мова аб'ектыўна выконвае тры асноўныя глабальныя функцыі: *камунікатыўную* (сродак зносін), культурную (з'яўляецца неад'емнай часткай і асноўным сродкам тварэння нацыянальнай духоўнай культуры), *ідэнтыфікацыйную* (фактар нацыянальнай ідэнтыфікацыі і самаідэнтыфікацыі).

УДК 316.75 + 32.019.5 + 008

С.В. Масленченко, Т.В. Рязанцева

ТЕКУЩЕЕ ИНФОРМИРОВАНИЕ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

По мере развития человечества менялись субъекты и способы воздействия на его сознание. К началу XXI в. средства массовой коммуникации стали играть важную роль в передаче информации в определенном смысловом ключе.

Еще столетие назад объем информации всего человечества удваивался каждые 50 лет, с 1950 г. – каждые 10 лет, с 1970 г. – каждые 5 лет, с 1990 г. – ежегодно. За 2002 г. в мире появилось 5 экзабайт новой информации (более чем в 500 тыс. раз больше объема информации, хранимой в библиотеке Белого Дома США), в 2006 г. общий объем цифровой планеты составил 161 экзабайт, 2007 г. – 281 экзабайт, 2008 г. – 470 экзабайт, 2009 г. – 750 экзабайт, 2010 г. – 1150 экзабайт, 2011 г. – 1800 экзабайт. По прогнозам IDC, количество данных на планете будет, как минимум, удваиваться каждые два года вплоть до 2020 г.

По данным Cisco systems, в 2013 г. только годовой интернет-трафик составил 667 экзабайт. И количество передаваемых данных растёт быстрее, чем способность сети их передавать. Когда в 2000 г. была запущена программа Sloan Digital Sky Survey, ее телескоп в Нью-Мексико в первые недели своего существования собрал больше данных, чем было накоплено за всю предшествовавшую историю астрономии. Сегодня в архиве телескопа хранится колоссальный объем информации – 140 терабайт. Его преемник, Large Synoptic Survey Telescope, который должен начать работу в Чили в 2016 г., будет собирать такое количество данных каждые пять дней.

Ритейловый гигант Wal-Mart обрабатывает более 1 млн транзакций каждый час, наполняя базы данных, общий объем которых оценивается в 2,5 петабайта, это в 167 раз больше количества информации, содержащейся во всех книгах Библиотеки Конгресса США. Социальная сеть Facebook хранит около 40 млрд фотографий, а ее пользователи ежемесячно выкладывают в открытый доступ 30 млрд новых источников информации. Расшифровка генома человека включает в себя анализ 3 млрд пар нуклеотидов. Эта работа была впервые завершена в 2003 г., она заняла 10 лет. Сейчас же ее можно выполнить за неделю.

Таким образом, современный человек за месяц получает и обрабатывает столько же информации, сколько человек XVII в. за всю жизнь.

Восприятие получаемых данных носит мозаичный характер: разные mass-media (от традиционных до society-media) формируют гипертекстуальный образ действительности, отраженные в сознании и запечатленные в памяти сегменты которого логически и семиотически плохо связаны между собой. Происходящие процессы ведут к снижению аналитических способностей человека, ослаблению функций памяти, необоснованно высокому доверию популярным mass-media.

Необходимо учитывать и тот факт, что примерно 75 % созданной в мире информации – копии, и только 25 % является оригинальными данными. При этом тиражирование информации по современным каналам испытывает на себе трансформационный эффект, вызванный не только технической стороной вопроса, но и герменевтическими особенностями обмена информацией.

При таких трендах ежемесячная идеологическая подготовка в рамках лекционных и семинарских занятий не отвечает складывающимся реалиям: она запаздывает во времени и проигрывает в количестве, качестве и частоте подачи информации.

Во-первых, большинство сотрудников ОВД обладают достаточным образовательным потенциалом: наша страна традиционно входит в число мировых лидеров по масштабам образованности населения и уровню проникновения высшего образования, что подтверждает 50-е место среди 187 стран по индексу человеческого развития ООН (2013). Уровень грамотности взрослого